

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ షట్చత్వారింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్పత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణౌ విసంజ్ఞౌ దృష్ట్వా వానరాణాం శోక ఇంద్రజితో హర్షోద్ధారో
విభీషణేన సుగ్రీవస్య ప్రబోధనం ఇంద్రజితా లంకాం గత్వా పితరం ప్రతి
శత్రువధవృత్తాంతస్య శ్రావణం ప్రసన్నేన రావణేన స్వపుత్రస్యాభినందనం

తతో ద్యాం పృథివీం చైవ వీక్షమాణా వనౌకసః |

దదృశుః సంతతౌ బాణైర్భ్రాతౌ రామలక్ష్మణౌ || 6.46.1 ||

వృష్ట్యేవోపరతే దేవే కృతకర్మణి రాక్షసే |

ఆజగామాథ తం దేశం ససుగ్రీవో విభీషణః || 6.46.2 ||

నీలశ్చ ద్వివిదో మైందః సుషేణః కుముదోఽంగదః |

తూర్ణం హనుమతా సార్థమన్వశోచంత రాఘవౌ || 6.46.3 ||

అచేష్టా మందనిఃశ్వాసౌ శోణితేన పరిప్లుతౌ |

శరజాలాచితౌ స్తబ్ధౌ శయానౌ శరతల్పగౌ || 6.46.4 ||

నిఃశ్వసంతౌ యథా సర్పౌ నిశ్చేష్టౌ మందవిక్రమౌ |

రుధిరస్రావదిగ్ధాంగౌ తపనీయావివ ధ్వజౌ || 6.46.5 ||

తౌ వీరశయనే వీరౌ శయానౌ మందచేష్టితౌ |

యూథపైః స్వైః పరివృతౌ బాష్పవ్యాకులలోచనైః || 6.46.6 ||

రాఘవౌ పతితౌ దృష్ట్వా శరజాలసమన్వితౌ |

బభూవుర్వ్యథితాః సర్వే వానరాః సవిభీషణాః || 6.46.7 ||

అంతరిక్షం నిరీక్షంతో దిశః సర్వాశ్చ వానరాః |
న చైనం మాయయా ఛన్నం దదృశూ రావణిం రణే || 6.46.8 ||

తం తు మాయాప్రతిచ్ఛన్నం మాయయైవ విభీషణః |
వీక్షమాణో దదర్శాగ్రే భ్రాతుః పుత్రమవస్థితం |
తమప్రతిమకర్మాణమప్రతిద్వంద్వమాహవే || 6.46.9 ||

దదర్శాంతర్హితం వీరం వరదానాద్ విభీషణః |
తేజసా యశసా చైవ విక్రమేణ చ సంయుతః || 6.46.10 ||

ఇంద్రజిత్ త్వాత్మనః కర్మ తౌ శయానౌ సమీక్ష్య చ |
ఉవాచ పరమప్రీతో హర్షయన్ సర్వరాక్షసాన్ || 6.46.11 ||

దూషణస్య చ హంతారౌ ఖరస్య చ మహాబలౌ |
సాదితౌ మామకైర్బాణైర్భ్రాతౌ రామలక్ష్మణౌ || 6.46.12 ||

నేమౌ మోక్షయితుం శక్యావేతస్మాదిషుబంధనాత్ |
సర్వైరపి సమాగమ్య సర్వసంఘైః సురాసురైః || 6.46.13 ||

యత్యుతే చింతయానస్య శోకార్తస్య పితుర్మమ |
అస్పృష్ట్యా శయనం గాత్రైస్త్రయామా యాతి శర్వరీ || 6.46.14 ||

కృత్సేన్మయం యత్యుతే లంకా నదీ వర్షాస్వివాకులా |
సోఽయం మూలహరోఽనర్థః సర్వేషాం శమితో మయా || 6.46.15 ||

రామస్య లక్ష్మణస్యైవ సర్వేషాం చ వనౌకసాం |
విక్రమా నిష్ఫలాః సర్వే యథా శరది తోయదాః || 6.46.16 ||

ఏవముక్త్వా తు తాన్ సర్వాన్ రాక్షసాన్ పరిపశ్యతః |
యూథపానపి తాన్ సర్వాన్స్తాడయత్ స చ రావణిః || 6.46.17 ||

నీలం నవభిరాహత్య మైందం సద్వివిదం తథా |
త్రిభిస్త్రిభిరమిత్రఘ్నస్తతాప పరమేషుభిః || 6.46.18 ||

జాంబవంతం మహేష్వాసో విధ్వా బాణేన వక్షసి |
హనూమతో వేగవతో వినసర్జ శరాన్ దశ || 6.46.19 ||

గవాక్షం శరభం చైవ తావప్యమితవిక్రమౌ |
ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం మహావేగో వివ్యాధ యుధి రావణిః || 6.46.20 ||

గోలాంగూలేశ్వరం చైవ వాలిపుత్రమథాంగదం |
వివ్యాధ బహుభిర్బాణైస్త్వరమాణోఽథ రావణిః || 6.46.21 ||

తాన్ వానరవరాన్ భిత్త్వా శరైరగ్నిశిఖోపమైః |
ననాద బలవాంస్తత్ర మహాసత్త్వః స రావణిః || 6.46.22 ||

తానర్దయిత్వా బాణౌఘైస్త్రాసయిత్వా చ వానరాన్ |
ప్రజహాస మహాబాహుర్వచనం చేదమబ్రవీత్ || 6.46.23 ||

శరబంధేన ఘోరేణ మయా బద్ధౌ చమూముఖే |
సహితౌ భ్రాతరావేతౌ నిశామయత రాక్షసాః || 6.46.24 ||

ఏవముక్తాస్తు తే సర్వే రాక్షసాః కూటయోధినః |
పరం విస్మయమాపన్నాః కర్మణా తేన హర్షితాః || 6.46.25 ||

వినేదుశ్చ మహానాదాన్ సర్వే తే జలదోపమాః |
హతో రామ ఇతి జ్ఞాత్వా రావణిం సమపూజయన్ || 6.46.26 ||

నిష్పందౌ తు తదా దృష్ట్వా భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ |
వసుధాయాం నిరుచ్ఛ్వాసౌ హతావిత్యన్వమన్యత || 6.46.27 ||

హర్షేణ తు సమావిష్ట ఇంద్రజిత్ సమితింజయః |
ప్రవివేశ పురీం లంకాం హర్షయన్ సర్వనైర్మతాన్ || 6.46.28 ||

రామలక్ష్మణయోర్ద్వష్ట్యా శరీరే సాయకైశ్చితే |
సర్వాణి చాంగోపాంగాని సుగ్రీవం భయమావిశత్ || 6.46.29 ||

తమువాచ పరిత్రస్తం వానరేంద్రం విభీషణః |
సబాష్పవదనం దీనం శోకవ్యాకులలోచనం || 6.46.30 ||

అలం త్రాసేన సుగ్రీవ బాష్పవేగో నిగృహ్యతాం |
ఏవంప్రాయాణి యుద్ధాని విజయో నాస్తి నైష్ఠికః || 6.46.31 ||

సభాగృశేషతాస్మాకం యది వీర భవిష్యతి |
మోహమేతౌ ప్రహస్యేతే మహాత్మానౌ మహాబలౌ || 6.46.32 ||

పర్యవస్థాపయాత్మానమనాథం మాం చ వానర |
సత్యధర్మాభిరక్తానాం నాస్తి మృత్యుకృతం భయం || 6.46.33 ||

ఏవముక్త్వా తతస్తస్య జలక్లిన్నేన పాణినా |
సుగ్రీవస్య శుభే నేత్రే ప్రమమార్జ్య విభీషణః || 6.46.34 ||

తతః సలిలమాదాయ విద్యయా పరిజప్య చ |
సుగ్రీవనేత్రే ధర్మాత్మా ప్రమమార్జ్య విభీషణః || 6.46.35 ||

విమృజ్య వదనం తస్య కపిరాజస్య ధీమతః |
అబ్రవీత్ కాలసంప్రాప్తమసంభ్రాంతమిదం వచః || 6.46.36 ||

న కాలః కపిరాజేంద్ర వైక్లవ్యమవలంబితుం |
అతిస్నేహోఽపి కాలేఽస్మిన్ మరణాయోపకల్పతే || 6.46.37 ||

తస్మాదుత్సృజ్య వైక్లవ్యం సర్వకార్యవినాశనం |
హితం రామపురోగాణాం సైన్యానామనుచింతయ || 6.46.38 ||

అథ వా రక్ష్యతాం రామో యావత్సంజ్ఞావిపర్యయః |
లబ్ధసంజ్ఞో హి కాకుత్స్థో భయం నౌ వ్యపనేష్యతః || 6.46.39 ||

నైతత్ కించన రామస్య న చ రామో ముమూర్షతి |
నహ్యేనం హస్యతే లక్ష్మీర్దుర్లభా యా గతాయుషాం || 6.46.40 ||

తస్మాదాశ్వాసయాత్మానం బలం చాశ్వాసయ స్వకం |
యావత్ సైన్యాని సర్వాణి పునః సంస్థాపయామ్యహం || 6.46.41 ||

ఏతే హి పుల్లనయనాస్త్రాసాదాగతసాధ్వసాః |
కర్ణే కర్ణే ప్రకథితా హరయో హరిసత్తమ || 6.46.42 ||

మాం తు దృష్ట్వా ప్రధావంతమనీకం సంప్రహర్షితం |
త్యజంతు హరయస్త్రాసం భుక్తపూర్వామివ స్రజం || 6.46.43 ||

సమాశ్వాస్య తు సుగ్రీవం రాక్షసేంద్రో విభీషణః |
విద్రుతం వానరానీకం తత్ సమాశ్వాసయత్ పునః || 6.46.44 ||

ఇంద్రిజిత్ తు మహామాయః సర్వసైన్యసమావృతః |
వివేశ నగరీ లంకాం పితరం చాభ్యుపాగమత్ || 6.46.45 ||

తత్ర రావణమాసాద్య అభివాద్య కృతాంజలిః |
ఆచక్షే ప్రియం పిత్రే నిహతౌ రామలక్ష్మణౌ || 6.46.46 ||

ఉత్పాత తతో హృష్టః పుత్రం చ పరిషస్వజే |
రావణో రక్షసాం మధ్యే శ్రుత్వా శత్రూ నిపాతితౌ || 6.46.47 ||

ఉపామ్రాయ చ తం మూర్ఛి పప్రచ్ఛ ప్రితమానసః |
పృచ్ఛతే చ యథావృత్తం పిత్రే తస్మై న్యవేదయత్ || 6.46.48 ||

యథా తౌ శరబంధేన నిశ్చేష్టా నిప్పుభౌ కృతౌ || 6.46.49 ||

స హర్షవేగానుగతాంతరాత్మా
శ్రుత్వా గిరం తస్య మహారథస్య |

జహౌ జ్వరం దాశరథేః సముత్థం

ప్రహృష్టవాచాభిననంద పుత్రం || 6.46.50 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే షట్చత్వారింశః సర్గః ||